

ЕВРОПСКА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТУ ЉУДСКИХ ПРАВА И ОСНОВНИХ СЛОБОДА

Рим, 4. новембра 1950.

Владе потписнице ове Конвенције, као чланице Савета Европе, Имајући у виду Универзалну декларацију о људским правима коју је Генерална скупштина Уједињених нација прогласила 10. децембра 1948; Имајући у виду да ова Декларација има за циљ да осигура опште и стварно признање и поштовање права прокламованих у њој; Имајући у виду да је циљ Савета Европе постизање већег јединства између његових чланица и да је очување и развијање основних људских права и слобода један од начина на који том циљу треба стремити; Потврђујући изнова своју дубоку веру у оне основне слободе које су темељ правде и мира у свету и које се најбоље одржавају стварном политичком демократијом, с једне стране, и заједничким схватањем и поштовањем људских права од којих оне зависе, с друге стране; Решене да, као владе европских земаља које су сличних погледа и имају заједничко наслеђе политичких традиција, идеала, слободе и владавине права, предузму прве кораке за скупно остваривање извесних права наведених у Универзалној декларацији, Споразумеле су се о следећем:

Члан 1.

Обавеза поштовања људских права

Високе стране уговорнице јемче свакоме у својој надлежности права и слободе одређене у Делу I ове Конвенције.

Део I

Права и слободе

Члан 2.

Право на живот

1 Право на живот сваке особе заштићено је законом. Нико не може бити намерно лишен живота, сем приликом извршења пресуде суда којом је осуђен за злочин за који је ова казна предвиђена законом.

2 Лишење живота се не сматра противним овом члану ако проистекне из употребе силе која је апсолутно нужна:

а ради одбране неког лица од незаконитог насиља;

б да би се извршило законито хапшење или спречило бекство лица законито лишеног слободе;

ц приликом законитих мера које се предузимају у циљу сузбијања нереда или побуне.

Члан 3

Забрана мучења

Нико не сме бити подвргнут мучењу, или нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању.

Члан 4 Забрана ропства и принудног рада

1 Нико се не сме држати у ропству или ропском положају.
2 Ни од кога се не може захтевати да обавља принудни или обавезни рад.
3 За сврхе овог члана израз "принудни или обавезни рад" не обухвата:
а рад уобичајен у склопу лишења слободe одређеног у складу са одредбама члана 5. ове Конвенције или током условног отпуста;
б службу војне природе или, у земљама у којима се признаје приговор савести, службу која се захтева уместо одслужења војне обавезе;
ц рад који се изискује у случају какве кризе или несреће која прети опстанку или добробити заједнице;
д рад или службу који чине саставни део уобичајених грађанских дужности.

Члан 5 Право на слободу и сигурност

1 Свако има право на слободу и безбедност личности. Нико не може бити лишен слободe осим у следећим случајевима и у складу са законом прописаним поступком:
а у случају законитог лишење слободe на основу пресуде надлежног суда;
б у случају законитог хапшења или лишења слободe због неизвршења законите судске одлуке или ради обезбеђења испуњења неке обавезе прописане законом;
ц у случају законитог хапшења или лишења слободe ради привођења лица пред надлежну судску власт због оправдане сумње да је извршило кривично дело, или када се то оправдано сматра потребним како би се предупредило извршење кривичног дела или бекство по његовом извршењу.
д у случају лишења слободe малолетног лица на основу законите одлуке у сврху васпитног надзора или законитог лишења слободe ради његовог привођења надлежном органу.
е у случају законитог лишења слободe да би се спречило ширење заразних болести, као и законитог лишења слободe душевно поремећених лица, алкохоличара или уживалаца дрога или скитница.
ф у случају законитог хапшења или лишења слободe лица да би се спречио његов неовлашћени улазак у земљу, или лица против кога се предузимају мере у циљу депортације или екстрадиције.
2 Свако ко је ухапшен биће одмах и на језику који разуме обавештен о разлозима за његово хапшење и о свакој оптужби против њега.
3 Свако ко је ухапшен или лишен слободe сходно одредбама из става 1.ц овог члана биће без одлагања изведен пред судију или друго службено лице законом одређено да обавља судске функције и имаће право да му се суди у разумном року или да буде пуштен на слободу до суђења. Пуштање на слободу може се условити јемствима да ће се лице појавити на суђењу.
4 Свако ко је лишен слободe има право да покрене поступак у коме ће суд хитно испитати законитост лишења слободe и наложити пуштање на слободу ако је лишење слободe незаконито.

5 Свако ко је био ухапшен или лишен слободe у супротности с одредбама овог члана има утуживо право на накнаду.

Члан 6 Право на правично суђење

1 Свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама или о кривичној оптужби против њега, има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом, образованим на основу закона. Пресуда се изриче јавно, али се штампа и јавност могу искључити с целог или с дела суђења у интересу морала, јавног реда или националне безбедности у демократском друштву, када то захтевају интереси малолетника или заштита приватног живота странака, или у мери која је, по мишљењу суда, нужно потребна у посебним околностима када би јавност могла да нашкоди интересима правде.

2 Свако ко је оптужен за кривично дело сматраће се невиним све док се не докаже његова кривица на основу закона.

3 Свако ко је оптужен за кривично дело има следећа минимална права:
а да у најкраћем могућем року, подробно и на језику који разуме, буде обавештен о природи и разлозима за оптужбу против њега;
б да има довољно времена и могућности за припремање одбране;
ц да се брани лично или путем браниоца кога сам изабере или, ако нема довољно средстава да плати за правну помоћ, да ову помоћ добије бесплатно када интереси правде то захтевају;
д да испитује сведоке против себе или да постигне да се они испитају и да се обезбеди присуство и саслушање сведока у његову корист под истим условима који важе за оне који сведоче против њега;
е да добије бесплатну помоћ преводиоца ако не разуме или не говори језик који се употребљава на суду.

Члан 7 Кажњавање само на основу закона

1 Нико се не може сматрати кривим за кривично дело извршено чињењем или нечињењем које, у време када је извршено, није представљало кривично дело по унутрашњем или међународном праву. Исто тако, не може се изрећи строжија казна од оне која је била прописана у време када је кривично дело извршено.

2 Овај члан не утиче на суђење и кажњавање неког лица за чињење или нечињење које се у време извршења сматрало кривичним делом према општим правним начелима која признају цивилизовани народи.

Члан 8 Право на поштовање приватног и породичног живота

1 Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

2 Јавне власти неће се мешати у вршење овог права сем ако то није у складу са законом и неопходно у демократском друштву у интересу националне безбедности, јавне безбедности или економске добробити земље, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других.

Члан 9 Слобода мисли, савести и вероисповести

1 Свако има право на слободу мисли, савести и вероисповести; ово право укључује слободу промене вере или уверења и слободу човека да, било сам или заједно с другима, јавно или приватно, испољава веру или уверење молитвом, проповеди, обичајима и обредом.

2 Слобода исповедања вере или убеђења може бити подвргнута само оним ограничењима која су прописана законом и неопходна у демократском друштву у интересу јавне безбедности, ради заштите јавног реда, здравља или морала, или ради заштите права и слобода других.

Члан 10 Слобода изражавања

1 Свако има право на слободу изражавања. Ово право укључује слободу поседовања сопственог мишљења, примања и саопштавања информација и идеја без мешања јавне власти и без обзира на границе. Овај члан не спречава државе да захтевају дозволе за рад телевизијских, радио и биоскопских предузећа.

2 Пошто коришћење ових слобода повлачи за собом дужности и одговорности, оно се може подвргнути формалностима, условима, ограничењима или казнама прописаним законом и неопходним у демократском друштву у интересу националне безбедности, територијалног интегритета или јавне безбедности, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, заштите угледа или права других, спречавања откривања обавештења добијених у поверењу, или ради очувања ауторитета и непристрасности судства.

Члан 11 Слобода окупљања и удруживања

1 Свако има право на слободу мирног окупљања и слободу удруживања с другима, укључујући право да оснива синдикат и учлањује се у њега ради заштите својих интереса.

2 За вршење ових права неће се постављати никаква ограничења, осим оних која су прописана законом и неопходна у демократском друштву у интересу националне безбедности или јавне безбедности, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других. Овим се чланом не спречава законито ограничавање вршења ових права припадницима оружаних снага, полиције или државне управе.

Члан 12 Право на склапање брака

Мушкарци и жене одговарајућег узраста имају право да ступају у брак и заснивају породицу у складу с унутрашњим законима који уређују вршење овог права.

Члан 13

Право на делотворни правни лек

Свако коме су повређена права и слободе предвиђени у овој Конвенцији има право на делотворан правни лек пред националним властима, без обзира јесу ли повреду извршила лица која су поступала у службеном својству.

Члан 14

Забрана дискриминације

Уживање права и слобода предвиђених у овој Конвенцији обезбеђује се без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вероисповест, политичко или друго мишљење, национално или социјално порекло, веза с неком националном мањином, имовно стање, рођење или други статус.

Члан 15

Одступање у ванредним околностима

1 У доба рата или друге јавне опасности која прети опстанку нације, свака Висока страна уговорница може да предузме мере које одступају од њених обавеза по овој Конвенцији, и то у најнужнијој мери коју изискује хитност ситуације, с тим да такве мере не буду у нескладу с њеним другим обавезама према међународном праву.

2 Претходна одредба не допушта одступања од члана 2, осим у погледу смрти проузроковане законитим ратним поступцима, или члана 3, 4. (став 1.) и 7.

3 Свака Висока страна уговорница која користи своје право да одступи од одредби Конвенције обавештава у потпуности генералног секретара Савета Европе о мерама које предузима и разлосима за њих. Она такође обавештава генералног секретара Савета Европе када такве мере престану да делују и када одредбе Конвенције поново почну да се примењују у потпуности.

Члан 16

Ограничења политичке активности странаца

Ниједна одредба чланова 10, 11 и 14. неће се тумачити тако да спречава Високе стране уговорнице да ограничавају политичку делатност странаца.

Члан 17

Забрана злоупотребе права

Ништа у овој Конвенцији не може се тумачити тако да подразумева право било које државе, групе или лица да се упусте у неку делатност или изврше неки чин који је усмерен на поништавање било ког од наведених права и слобода или на њихово ограничавање у већој мери од оне која је предвиђена Конвенцијом.

Члан 18

Границе коришћења ограничења права

Ограничења наведених права и слобода која су дозвољена овом Конвенцијом неће се примењивати ни у које друге сврхе сем оних због којих су прописана.

Део II Европски суд за људска права

Члан 19 Успостављање Суда

Да би се обезбедило поштовање обавеза из Конвенције и протокола уз њу које су прихватиле Високе стране уговорнице, установљава се Европски суд за људска права, у даљем тексту "Суд". Суд ће радити као стални орган.

Члан 20

Број судија

Суд се састоји од оноликог броја судија колико је Високих страна уговорница.

Члан 21 Услови за избор

1 Судије морају имати високи морални углед и поседовати квалификације потребне за обављање високих судских функција, односно бити признати правни стручњаци.

2 Судије служе у личном својству.

3 Током свог мандата судије се не могу бавити пословима који су неспојиви с њиховом независношћу, непристрасношћу или захтевима сталне службе; сва питања у вези с применом овог става решава Суд.

Члан 22 Избор судија

1 За сваку страну уговорницу судију бира Парламентарна скупштина већином гласова, са листе од три кандидата које дотична Висока страна уговорница предложи.

2 Исти поступак се примењује за попуњу Суду у случају приступања нових Високих страна уговорница, као и приликом попуњавања упражњених места.

Члан 23 Трајање мандата

1 Судије се бирају на период од шест година. Они се могу поново бирати. Међутим, мандат једне половине судија изабраних на првим изборима истиче после три године.

2 Судије чији мандат истиче на крају почетног трогодишњег периода жребом одређује генерални секретар Савета Европе непосредно после избора.

3 Да би се обезбедило да се, колико је то могуће, мандат једне половине судија обнавља сваке три године, Парламентарна скупштина може пре сваких следећих избора одлучити да мандат или мандати једног или више судија који

буду изабрани трају дуже или краће од шест година, али не дуже од девет и не краће од три године.

4 Када је реч о више мандата, а Парламентарна скупштина примењује претходни став, генерални секретар Савета Европе жребом распоређује мандате непосредно после избора.

5 Судија изабран на место судије чији мандат није истекао обавља дужност свог претходника до окончања његовог мандата.

6 Судији истиче мандат када напуни седамдесет година живота.

7 Судије остају на дужности док не буду замењени. Међутим, они настављају да раде на предметима које су већ узели у разматрање.

Члан 24 Разрешење

Судија се не може разрешити своје функције док друге судије не одлуче двотрећинском већином да он више не испуњава потребне услове.

Члан 25 Секретаријат и стручни сарадници

Суд има секретаријат чије се функције и организација одређују Пословником Суда. Суду помажу стручни сарадници.

Члан 26 Општа седница Суда

На општој седници Суд

а бира председника и једног или два потпредседника Суда на период од три године; они се могу поново бирати;

б установљава већа за одређени временски период;

ц бира председнике већа Суда; они се могу поново бирати;

д усваја пословник Суда; и

е бира секретара Суда и једног или више његових заменика.

Члан 27 Одбори, већа и Велико веће

1 Суд разматра предмете у одборима од три судије, већу од седам судија и у Великом већу од седамнаест судија. Већа суда успостављају одборе за одређени временски период.

2 По службеној дужности у састав већа и Великог већа улази судија изабран са листе заинтересоване државе или, ако таквог нема или није у могућности да учествује у раду, друго лице по њеном избору које ће обављати судску функцију.

3 У састав Великог већа такође улазе председник и потпредседници Суда, председници већа и друге судије изабране у складу с пословником Суда. Када се предмет изнесе пред Велико веће на основу члана 43, судије чланови већа које је донело пресуду не могу учествовати у раду Великог већа, с изузетком председника већа и судије који је изабран са листе заинтересоване државе.

Члан 28

Изјаве одбора о неприхватљивости

Одбор може једногласном одлуком да прогласи неприхваљивом или да скине с листе предмета појединачну представку поднету на основу члана 34, ако се таква одлука може донети без даљег испитивања. Ова одлука је коначна.

Члан 29

Одлуке већа о прихватљивости и суштини ствари

- 1 Ако није донета одлука из члана 28, веће одлучује о прихватљивости и суштини појединачних представки поднетих на основу члана 34.
- 2 Веће одлучује и о прихватљивости и суштини међудржавних представки поднетих на основу члана 33.
- 3 Одлука о прихватљивости се доноси посебно осим када Суд, у изузетним случајевима, друкчије одлучи.

Члан 30

Уступање надлежности Великом већу

Ако се поводом предмета који веће разматра покрене неко озбиљно питање од значаја за тумачење Конвенције или протокола уз њу, или ако решење питања пред већем може да доведе до резултата који није у сагласности с неком претходно донетом пресудом Суда, веће може, све док не донесе пресуду, да уступи надлежност Великом већу, изузев када се томе противи једна од странака у спору.

Члан 31

Овлашћења Великог већа

Велико веће

- а одлучује о представкама поднетим на основу члана 33. и члана 34, када му неко од већа уступи надлежност на основу члана 30. или када му је предмет упућен на основу члана 43; и
- б разматра захтеве за саветодавна мишљења поднете на основу члана 47.

Члан 32

Надлежност Суда

- 1 Надлежност Суда се протеже на све предмете који се тичу тумачења и примене ове Конвенције и протокола уз њу, а који су му упућени на основу чланова 33, 34 и 47.
- 2 У споровима око надлежности одлучује Суд.

Члан 33

Међудржавни спорови

Свака Висока страна уговорница може указати Суду на сваку повреду одредби Конвенције или протокола уз њу за коју сматра да се може приписати некој другој Високој страни уговорници.

Члан 34 Појединачне представке

Суд може да прима представке од сваке особе, невладине организације или групе лица који тврде да су жртве повреде права установљених Конвенцијом или протоколима уз њу, учињене од стране неке Високе стране уговорнице. Високе стране уговорнице обавезују се да ни на који начин не ометају стварно вршење овог права.

Члан 35 Услови прихватљивости

1 Суд може узети предмет у поступак тек када се исцрпу сви унутрашњи правни лекови, у складу са општепризнатим начелима међународног права, и у року од шест месеци од дана када је поводом њега донета правоснажна одлука.

2 Суд не поступа по појединачној представци поднетој на основу члана 34. која је

а анонимна, или

б у суштини истоветна с представком коју је Суд већ разматрао, или која је већ поднета некој другој међународној инстанци ради испитивања, односно решавања а не садржи нове релевантне чињенице.

3 Суд проглашава неприхватљивом сваку појединачну представку поднету на основу члана 34. за коју сматра да је неспојива с одредбама Конвенције или протокола уз њу, очигледно неоснована, или представља злоупотребу права на представку.

4 Суд одбацује сваку представку коју сматра неприхватљивом у смислу овог члана. Он то може учинити у свакој фази поступка.

Члан 36 Интервенција трећих лица

1 Висока страна уговорница чији је подносилац представке држављанин може поднети писани поднесак и узети учешће у расправи у предметима пред већем или Великим већем.

2 Председник Суда може у интересу исправног поступања позвати Високу страну уговорницу која није страна у поступку или сваку заинтересовано лице које није подносилац представке да поднесу писани поднесак или узму учешће у расправи.

Члан 37 Брисање представки

1 Суд у свакој фази поступка може одлучити да избрише представку са листе предмета ако се на основу околности може закључити:

а да подносилац представке не намерава да даље учествује у поступку; или

б да је ствар разрешена; или

ц да из сваког другог разлога који Суд утврди није више оправдано наставити са испитивањем представке.

Међутим, Суд наставља с испитивањем представке ако је то потребно ради поштовања људских права установљених Конвенцијом и протоколима уз њу.

2 Суд може одлучити да представку врати на своју листу предмета ако сматра да околности то налажу.

Члан 38

Испитивање предмета и поступак пријатељског поравнања

1 Ако Суд прогласи представку прихватљивом, он а наставља испитивање предмета заједно с представницима странака и, ако је то потребно, предузима истрагу, за чије ће му ефикасно спровођење државе у питању пружити све потребне олакшице.

б ставља се на располагање странама у спору како би се постигло пријатељско поравнање засновано на поштовању људских права установљених Конвенцијом и протоколима уз њу.

2 Поступак који се води на основу става 1.б поверљиве је природе.

Члан 39

Постизање пријатељског поравнања

Ако се постигне пријатељско поравнање, Суд брише предмет са своје листе одлуком која садржи кратак опис чињеница и постигнутог решења.

Члан 40

Јавна расправа и увид у списе

1 Расправе су јавне, сем када Суд у посебним околностима одлучи друкчије.

2 Списи депоновани код Секретара доступни су јавности, сем када председник Суда одлучи друкчије.

Члан 41

Правично задовољење

Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.

Члан 42

Пресуде већа

Пресуде већа постају правоснажне у складу с одредбама члана 44, став 2.

Члан 43

Обраћање Великом већу

1 У року од три месеца од дана доношења пресуде већа свака странка може, у посебним случајевима, да захтева да се предмет изнесе пред Велико веће.

2 Колегијум од пет судија Великог већа прихватиће захтев ако се предмет тиче неког значајног питања везаног за тумачење Конвенције или озбиљног питања од опште важности.

3 Ако колегијум прихвати захтев, Велико веће одлучује о предмету пресудом.

Члан 44

Правоснажне пресуде

- 1 Пресуда Великог већа је правоснажна.
- 2 Пресуда већа постаје правоснажна а када странке изјаве да неће захтевати да се предмет изнесе пред Велико веће; или б три месеца после доношења пресуде, ако се не затражи да се предмет изнесе пред Велико веће; или ц када колегијум одбије захтев за обраћање Великом већу на основу члана 43.
- 3 Правоснажна пресуда се објављује.

Члан 45 Образложења пресуда и одлука

- 1 Образложење се даје за пресуде и за одлуке којима се представка проглашава прихватљивом или неприхватљивом.
- 2 Ако пресуда у целости или једном свом делу не представља једногласно мишљење судија, сваки судија има право да изнесе издвојено мишљење.

Члан 46 Обавезност и извршење пресуда

- 1 Високе стране уговорнице преузимају обавезу да се повинују правоснажној пресуди Суда у сваком предмету у коме су странке.
- 2 Правоснажна пресуда Суда се доставља Комитету министара који надгледа њено извршење.

Члан 47 Саветодавна мишљења

- 1 На захтев Комитета министара Суд може да даје саветодавна мишљења о правним питањима која се тичу тумачења Конвенције и протокола уз њу.
- 2 Таква мишљења се не могу бавити питањима која се односе на садржај или обухват права и слобода установљених Делом И Конвенције и протоколима уз њу, као ни било којим другим питањем које би Суд или Комитет министара могли да разматрају у вези с поступцима који се могу покренути у складу са Конвенцијом.
- 3 За одлуке Комитета министара да захтева саветодавно мишљење Суда потребна је већина гласова представника који имају право да у Комитету заседају.

Члан 48 Надлежност Суда да даје саветодавна мишљења

Суд одлучује да ли захтев за давање саветодавног мишљења који поднесе Комитет министара спада у његову надлежност одређену чланом 47.

Члан 49 Образложење саветодавних мишљења

- 1 Саветодавна мишљења Суда се образлажу.

2 Ако саветодавно мишљење у целости или једном свом делу не представља једногласно мишљење судија, сваки судија има право да изнесе издвојено мишљење.

3 Саветодавна мишљења Суда достављају се Комитету министара.

Члан 50 Трошкови Суда

Трошкове Суда сноси Савет Европе.

Члан 51 Привилегије и имунитети судија

Током вршења своје функције судије уживају привилегије и имунитете предвиђене чланом 40. Статута Савета Европе и споразумима донетим на основу њега.

Део III Остале одредбе

Члан 52 Обавештења генералном секретару

По пријему захтева од генералног секретара Савета Европе, свака Висока страна уговорница пружиће објашњење о начину на који њено унутрашње право обезбеђује стварну примену свих одредаба ове Конвенције.

Члан 53 Обезбеђење постојећих људских права

Ниједна одредба ове Конвенције неће се тумачити тако да ограничава односно угрожава људска права и основне слободе који би били признати по законима сваке Високе стране уговорнице или по сваком другом споразуму чија је она страна уговорница.

Члан 54 Овлашћења Комитета министара

Ништа у овој Конвенцији не дира у овлашћења која су дата Комитету министара Статутом Савета Европе.

Члан 55 Искључење других начина за решавање спора

Високе стране уговорнице сагласиле су се да се неће користити, изузев ако постоји посебан споразум, постојећим међусобним уговорима, конвенцијама или декларацијама како би неки спор који произилази из тумачења или примене ове Конвенције путем представке поднеле да се решава неким другим начином, а не онима који су предвиђени овом Конвенцијом.

Члан 56 Територијална примена

1 Приликом ратификације, или у свако доба после тога, свака држава може изјавити, путем нотификације упућене генералном секретару Савета Европе, да ће се у складу са одредбама става 4. овог члана ова Конвенција примењивати на све или на неку од територија за чије је међународне односе одговорна.

2 Конвенција ће се примењивати на територију или територије означене у нотификацији почев од тридесетог дана по пријему ове нотификације од стране генералног секретара Савета Европе.

3 При примени одредаба ове Конвенције на таквим територијама водиће се рачуна о локалним потребама.

4 Свака држава која је дала изјаву у сагласности са ставом 1. овог члана може у свако доба после тога изјавити да прихвата надлежност Суда у погледу примања представки од појединаца, невладиних организација или група лица према одредбама члана 34. Конвенције, а у односу на неку или више територија на које се изјава односи.

Члан 57 Резерве

1 Приликом потписивања ове Конвенције, или приликом депоновања инструмента ратификације, свака држава може ставити резерву на сваку поједину одредбу Конвенције у обиму у коме неки закон који је тада на снази на њеној територији није сагласан са том одредбом. Резерве општег карактера нису дозвољене на основу овог члана.

2 Свака резерва стављена на основу овог члана садржи кратку изјаву о закону у питању.

Члан 58 Отказивање

1 Висока страна уговорница може отказати ову Конвенцију тек по протеклу пет година од дана када је постала страна уговорница и то путем отказа са шестомесечним отказним роком, који се доставља генералном секретару Савета Европе, који о томе обавештава друге Високе стране уговорнице.

2 Отказ не може имати за последицу да се Висока страна уговорница у питању ослободи својих обавеза према овој Конвенцији у погледу сваке радње учињене до дана када је отказ почео да дејствује, а која би могла да представља кршење тих обавеза.

3 Под овим истим условима, свака Висока страна уговорница која престане да буде чланица Савета Европе престаје да буде и уговорница ове Конвенције.

4 Сагласно одредбама претходних ставова, Конвенција се може отказати у односу на сваку територију за коју је сагласно одредбама члана 56. изјављено да се примењује.

Члан 59 Потпис и ратификација

1 Ова Конвенција је отворена за потпис чланицама Савета Европе. Она се ратификује. Ратификације се депонују код генералног секретара Савета Европе.

2 Ова Конвенција ступа на снагу после депоновања десет инструмената ратификације.

3 У погледу сваког потписника који је буде ратификовао после тога, Конвенција ступа на снагу на дан када овај депонује свој инструмент ратификације.

4 Генерални секретар Савета Европе обавештава све чланице Савета Европе о ступању на снагу ове Конвенције, о именима Високих страна уговорница које су је ратификовале и о свим инструментима ратификације накнадно депонованим.

Сачињено у Риму, дана 4. новембра 1950, на енглеском и француском језику, при чему су оба текста подједнако веродостојна, у једном примерку који се похрањује у архиви Савета Европе. Генерални секретар ће доставити оверене преписе свакој потписници.

Протокол уз Конвенцију о људским правима и основним слободама Париз, 20. марта 1952

Владе потписнице, као чланице Савета Европе,
Решене да предузму кораке да би осигурале скупно спровођење извесних права и слобода који нису укључени у Део И Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, потписане у Риму 4. новембра 1950. (у даљем тексту "Конвенција"),
Споразумеле су се о следећем:

Члан 1 Заштита имовине

Свако физичко и правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права. Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примењује законе које сматра потребним да би регулисала коришћење имовине у складу с општим интересима или да би обезбедила наплату пореза или других дажбина или казни.

Члан 2 Право на образовање

Нико не може бити лишен права на образовање. У вршењу свих својих функција у области образовања и наставе држава поштује право родитеља да обезбеде образовање и наставу који су у складу с њиховим верским и филозофским уверењима.

Члан 3 Право на слободне изборе

Високе стране уговорнице се обавезују да у примереним временским размацима одржавају слободне изборе с тајним гласањем, под условима који

обезбеђују слободно изражавање мишљења народа при избору законодавних тела.

Члан 4 Територијална примена

Свака Висока страна уговорница може приликом потписивања или ратификације, или у свако доба после тога, доставити генералном секретару Савета Европе изјаву о томе у ком обиму прихвата да се одредбе овог Протокола примењују на територијама за чије је међународне односе одговорна, а које је означила у изјави.

Свака Висока страна уговорница која је доставила изјаву у смислу претходног става може накнадно да достави нову изјаву којом мења услове садржане у ранијој изјави или укида примену одредби овог Протокола у односу на било коју територију.

Изјава дата у складу са овим чланом сматраће се као да је дата у складу са ставом 1, члана 56. Конвенције.

Члан 5 Однос с Конвенцијом

У погледу Високих страна уговорница одредбе члана 1, 2, 3 и 4. овог Протокола сматрају се додатним члановима Конвенције и све одредбе Конвенције примењују се у складу с тим.

Члан 6 Потпис и ратификација

Овај Протокол је отворен за потпис чланицама Савета Европе које су потписнице Конвенције; он се ратификује истовремено или после ратификације Конвенције. Он ступа на снагу после депоновања десет инструмената ратификације. У погледу сваке потписнице који га буде ратификовала после тога, Протокол ступа на снагу на дан када она депонује свој инструмент ратификације.

Инструменти ратификације депонују се код генералног секретара Савета Европе, који ће све чланице обавестити о именима оних чланица које су извршили ратификацију.

Сачињено у Паризу, дана 20. марта 1952, на енглеском и француском језику, при чему су оба текста подједнако веродостојна, у једном примерку који се похрањује у архиви Савета Европе. Генерални секретар ће доставити оверене преписе влади сваке државе потписнице.

**Протокол 4 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода којим се обезбеђују извесна права и слободе која нису укључена у Конвенцију и Први протокол уз њу
Стразбур, 16. септембра 1963**

Владе потписнице, као чланице Савета Европе,

Решене да предузму кораке да би осигурале скупно спровођење извесних права и слобода који нису укључени у Део I Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, потписане у Риму 4. новембра 1950. (у даљем тексту "Конвенција"), и чланове 1. до 3. Првог Протокола уз Конвенцију, потписаног у Паризу 20. марта 1952,
Споразумеле су се о следећем:

Члан 1

Забрана казне затвора за дуг

Нико се не може лишити слободе само зато што није у стању да испуни уговорну обавезу.

Члан 2

Слобода кретања

- 1 Свако ко се законито налази на територији једне државе има, на тој територији, право на слободу кретања и слободу избора боравишта.
- 2 Свако је слободан да напусти било коју земљу, укључујући и сопствену.
- 3 Никаква ограничења не могу се поставити у односу на вршење ових права сем оних која су у складу са законом и која су неопходна у демократском друштву у интересу националне безбедности или јавне сигурности, ради очувања јавног поретка, за спречавање криминала, за заштиту здравља или морала или ради заштите права и слобода других.
- 4 Права из става 1. могу се, такође, у извесним областима подвргнути ограничењима која су уведена у складу са законом и оправдана јавним интересом у демократском друштву.

Члан 3

Забрана протеривања сопствених држављана

- 1 Нико не може бити протеран, било појединачном било колективном мером, с територије државе чији је држављанин.
- 2 Нико не може бити лишен права да уђе на територију државе чији је држављанин.

Члан 4

Забрана групног протеривања странаца

Забрањено је колективно протеривање странаца.

Члан 5

Територијална примена

- 1 Свака Висока страна уговорница може приликом потписивања или ратификације, или у свако доба после тога, доставити генералном секретару Савета Европе изјаву о томе у ком обиму прихвата да се одредбе овог Протокола примењују на територијама за чије је међународне односе одговорна, а које је означила у изјави.
- 2 Свака Висока страна уговорница која је доставила изјаву у смислу претходног става може накнадно да достави нову изјаву којом мења услове садржане у

ранијој изјави или укида примену одредби овог Протокола у односу на било коју територију.

3 Изјава дата у складу с овим чланом сматраће се као да је дата у складу са ставом 1, члана 56. Конвенције.

4 Територија сваке државе на коју се примењује овај Протокол на основу ратификације или прихватања, и свака територија на коју се овај Протокол примењује на основу изјаве те државе дате на основу овог члана, сматрају се одвојеним територијама у смислу члана 2. и 3.

5 Држава која је дала изјаву у складу са ставом 1. или 2. овог члана може у свако доба изјавити у име једне или више територија на које се изјава односи да прихвата надлежност Суда да прима представке од појединаца, невладиних организација или група појединаца према одредбама члана 34. Конвенције, а у вези чланова 1. до 4. овог Протокола.

Члан 6 Однос с Конвенцијом

1 У погледу Високих страна уговорница одредбе члана 1. до 5. овог Протокола сматрају се додатним члановима Конвенције и све одредбе Конвенције примењују се у складу с тим.

Члан 7 Потпис и ратификација

1 Овај Протокол је отворен за потпис чланицама Савета Европе које су потписнице Конвенције; он се ратификује истовремено или после ратификације Конвенције. Он ступа на снагу после депоновања пет инструмената ратификације. У погледу сваке потписнице која га буде ратификовала после тога, Протокол ступа на снагу на дан када она депонује инструмент ратификације.

2 Инструменти ратификације депонују се код генералног секретара Савета Европе, који ће све чланице обавестити о томе које су чланице извршиле ратификацију.

У потврду чега су доле потписани, прописно овлашћени у том циљу, потписали овај Протокол.

Сачињено у Стразбуру, дана 16. марта 1963, на енглеском и француском језику, при чему су оба текста подједнако меродавна, у једном примерку који се похрањује у архиви Савета Европе. Генерални секретар ће доставити оверене преписе свакој држави потписници.

Протокол 6 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода о укидању смртне казне Стразбур, 28. априла 1983

Државе чланице Савета Европе, потписнице овог Протокола уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, потписану у Риму 4. новембра 1950. (у даљем тексту "Конвенција"),

Сматрајући да промене до којих је дошло у неколико држава чланица Савета Европе изражавају општу тежњу ка укидању смртне казне, Споразумеле су се о следећем:

Члан 1
Укидање смртне казне

Смртна казна се укида. Нико се не може осудити на смртну казну или погубити.

Члан 2
Смртна казна за време рата

Држава може у свом законодавству да предвиди смртну казну за дела извршена у доба рата или непосредне ратне опасности; таква казна примениће се само у случајевима предвиђеним законом и у складу с његовим одредбама. Држава обавештава генералног секретара Савета Европе о одговарајућим одредбама тог закона.

Члан 3
Забрана одступања

Ниједна одредба овог Протокола не може се укинути на основу члана 15. Конвенције.

Члан 4
Забрана резерви

На одредбе овог Протокола не могу се стављати резерве на основу члана 57. Конвенције.

Члан 5
Територијална примена

1 Свака држава може, приликом потписивања или када депонује инструмент ратификације, прихватања или одобрења, да одреди територију или територије на које се овај Протокол примењује.

2 Свака држава може, у свако доба после тога, путем изјаве упућене генералном секретару Савета Европе, да прошири примену овог Протокола на било коју другу територију означену у изјави. У погледу такве територије Протокол ступа на снагу првог дана месеца који наступа после дана када генерални секретар прими такву изјаву.

3 Свака изјава учињена на основу претходна два става може, у погледу територије означене у њој, да се повуче путем изјаве упућене генералном секретару. Повлачење изјаве има дејство од првог дана месеца који наступа након дана када је генерални секретар примио такво обавештење.

Члан 6
Однос с Конвенцијом

У погледу Високих страна уговорница одредбе члана 1. до 5. овог Протокола сматрају се додатним члановима Конвенције и све одредбе Конвенције примењују се у складу с тим.

Члан 7 Потпис и ратификација

Овај Протокол је отворен за потпис државама чланицама Савета Европе које су потписнице Конвенције. Он се ратификује, прихвата или одобрава. Држава чланица Савета Европе не може да ратификује, прихвати или одобри овај Протокол ако није истовремено или претходно ратификовала Конвенцију. Инструменти ратификације, прихватања или одобрења се депонују код генералног секретара Савета Европе.

Члан 8 Ступање на снагу

1 Овај Протокол ступа на снагу првог дана месеца који наступа после дана када је пет држава чланица Савета Европе изразило свој пристанак да их овај Протокол обавезује у складу са одредбама члана 7.

2 У погледу сваке државе чланице која после тога изрази свој пристанак да је овај Протокол обавезује, он ступа на снагу првог дана месеца који наступа после дана када је депонован инструмент ратификације, прихватања или одобрења.

Члан 9 Депоновање

Генерални секретар Савета Европе обавештава државе чланице Савета Европе о:

а сваком потпису;

б депоновању инструмента ратификације, прихватања или одобрења;

ц сваком датуму ступања на снагу овог Протокола у складу са члановима 5. и 8.

д свакој којој другој радњи, обавештењу или саопштењу у вези с овим Протоколом.

У потврду чега су доле потписани, прописно овлашћени у том циљу, потписали овај Протокол.

Сачињено у Стразбуру, дана 28. априла 1983, на енглеском и француском језику, при чему су оба текста подједнако веродостојна, у једном примерку који се похрањује у архиви Савета Европе. Генерални секретар Савета Европе ће доставити оверене преписе свакој држави чланици Савета Европе.

Протокол бр. 7 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода Стразбур, 22. новембар 1984

Државе потписнице, чланице Савета Европе,
Решене да предузму даље кораке да би осигурале скупно спровођење
извесних права и слобода путем Конвенције за заштиту људских права и

основних слобода, потписане у Риму 4. новембра 1950. (у даљем тексту "Конвенција"),
Споразумеле су се о следећем:

Члан 1

Заштита у поступку протеривања странаца

1 Странац који законито борави на територији једне државе не може се из ње протерати, осим на основу одлуке донете у складу са законом, и има право:
а да изнесе разлоге којима оспорава протеривање;

б да се његов случај преиспита; и

ц да у ту сврху буде заступљен пред надлежним органом или лицем или лицима која тај орган одреди.

2 Странац се може протерати и пре него што искористи своја права према ставу 1. а, б и ц овог члана, ако је протеривање неопходно у интересу јавног реда или се темељи на разлозима националне безбедности.

Члан 2

Право на жалбу у кривичним стварима

1 Свако ко је одлуком суда осуђен за кривично дело има право да његову осуду или казну преиспита виши суд. Остваривање овог права, укључујући и основе за његово коришћење, уређује се законом.

2 Ово право може трпети изузетке када је реч о делима мањег значаја, која су одређена законом, или у случајевима када је лицу у питању у првом степену судио највиши суд или је било осуђено на основу жалбе на ослобађајућу пресуду.

Члан 3

Накнада за погрешну осуду

Ако је неко лице било правоснажном пресудом осуђено због кривичног дела и ако је касније његова пресуда била укинута или је био помилован због тога што нека нова или новооткривена чињеница неоспорно указује да се радило о судској грешци, лице које је претрпело казну као последицу такве осуде добиће накнаду у складу са законом или праксом дотичне државе, осим ако се не докаже да је оно у потпуности или делимично одговорно за то што непозната чињеница није благовремено откривена.

Члан 4

Право да се не буде суђен или кажњен двапут у истој ствари

1 Никоме се не може поново судити нити се може поново казнити у кривичном поступку у надлежности исте државе за дело због кога је већ био правоснажно ослобођен или осуђен у складу са законом и кривичним поступком те државе.

2 Одредбе претходног става не спречавају поновно отварање поступка у складу са законом и кривичним поступком дате државе, ако постоје докази о новим или новооткривеним чињеницама, или ако је у ранијем поступку дошло до битне повреде која је могла да утиче на његов исход.

3 Овај се члан не може ставити ван снаге на основу члана 15. Конвенције.

Члан 5 Једнакост супружника

У вези с браком, у току брака и у случају његовог раскида, супружници су равноправни у погледу међусобних грађанскоправних права и обавеза и у свом односу према деци. Овим се чланом државе не спречавају да предузимају неопходне мере у интересу деце.

Члан 6 Територијална примена

1 Свака држава може, приликом потписивања или када депонује инструмент ратификације, прихватања или одобрења, да одреди територију или територије на које се овај Протокол примењује и да наведе степен у коме ће се његове одредбе примењивати на тим територијама.

2 Свака држава може, у свако доба после тога, путем изјаве упућене генералном секретару Савета Европе, да прошири примену овог Протокола на били коју другу територију означену у изјави. У погледу такве територије Протокол ступа на снагу првог дана месеца који наступа после протока двомесечног периода од дана када генерални секретар прими такву изјаву.

3 Свака изјава учињена на основу претходна два члана може, у погледу територије означене у њој, да се повуче или измени путем изјаве упућене генералном секретару. Повлачење или измена изјаве има дејство од првог дана месеца који наступа после протока двомесечног периода од дана када генерални секретар прими такву изјаву.

4 Изјаве дата у складу са овим чланом сматраће се као да је дата у складу са ставом 1, члана 56. Конвенције.

5 Територија сваке државе на коју се примењује овај Протокол на основу ратификације, прихватања и одобрења, и свака територија на коју се овај Протокол примењује на основу изјаве те државе на основу овог члана, могу се сматрати одвојеним територијама у смислу члана 1.

6 Држава која је дала изјаву у складу са ставом 1. или 2. овог члана може у свако доба изјавити у име једне или више територија на које се изјава односи да прихвата надлежност Суда да прима представке од појединаца, невладиних организација или група појединаца према одредбама члана 34. Конвенције, а у вези чланова 1. до 5. овог Протокола.

Члан 7 Однос с Конвенцијом

1 У погледу Високих страна уговорница одредбе члана 1. до 6. овог Протокола сматрају се додатним члановима Конвенције и све одредбе Конвенције примењују се у складу с тим.

Члан 8 Потпис и ратификација

Овај Протокол је отворен за потпис чланицама Савета Европе које су потписнице Конвенције. Он се ратификује, прихвата или одобрава. Држава чланица Савета Европе не може да ратификује, прихвати или одобри овај Протокол ако није истовремено или претходно ратификовала Конвенцију.

Инструменти ратификације, прихватања или одобрења се депонују код генералног секретара Савета Европе.

Члан 9 Ступање на снагу

1 Овај Протокол ступа на снагу првог дана месеца који наступа после протока двомесечног периода од дана када је седам држава чланица Савета Европе изразило свој пристанак да их овај Протокол обавезује у складу са одредбама члана 8.

2 У погледу сваке државе чланице која после тога изрази свој пристанак да је овај Протокол обавезује, он ступа на снагу првог дана месеца који наступа после протока двомесечног периода од дана када је депонован инструмент ратификације, прихватања или одобрења.

Члан 10 Депоновање

Генерални секретар Савета Европе обавештава државе чланице Савета Европе о:

а сваком потпису;

б депоновању инструмента ратификације, прихватања или одобрења;

ц сваком датуму ступања на снагу овог Протокола у складу са члановима 6. и 9;

д свакој другој радњи, обавештењу или саопштењу у вези с овим Протоколом.

У потврду чега су доле потписани, прописно овлашћени у том циљу, потписали овај Протокол.

Сачињено у Стразбуру, дана 22. новембра 1984, на енглеском и француском језику, при чему су оба текста подједнако веродостојна, у једном примерку који се похрањује у архиви Савета Европе. Генерални секретар Савета Европе ће доставити оверене преписе свакој држави чланици Савета Европе.

Протокол бр. 12 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода Рим, 4. новембар 2000.

Државе потписнице, чланице Савета Европе,

имајући у виду основно начело да су сви људи једнаки пред законом и имају право на једнаку заштиту закона;

решене да предузму даље кораке ради унапређивања једнакости свих људи колективном применом опште забране дискриминације путем Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, потписане у Риму 4. новембра 1950. (у даљем тексту: »Конвенција«);

потврђујући да начело недискриминације не спречава потписнице да предузимају мере ради унапређивања пуне и стварне једнакости под условом да постоји објективно и разумно оправдање за овакве мере, сагласиле су се о следећем:

Члан 1 Општа забрана дискриминације

1. Свако право које закон предвиђа оствариваће се без дискриминације по било ком основу као нпр. полу, раси, боји коже, језику, вероисповести, политичком и другом уверењу, националном или друштвеном пореклу, повезаности с националном мањином, имовини, рођењу или другом статусу.
2. Јавне власти неће ни према коме вршити дискриминацију по основима као што су они поменути у ставу 1.

Члан 2 Територијална примена

1. Свака држава може, у време потписивања или приликом депоновања инструмента о ратификацији, прихватању или одобрењу, означити територију или територије на којима ће се примењивати овај Протокол.
2. Свака држава може било када касније, декларацијом упућеном Генералном секретару Савета Европе, проширити примену овог Протокола на неку другу територију означену у декларацији. Протокол ће ступити на снагу у односу на такву територију првог дана у месецу после истека рока од три месеца од дана када је Генерални секретар примио овакву декларацију.
3. Свака декларација дата по једном од два претходна става може се, у односу на сваку територију означену у декларацији, повући или изменити обавештењем упућеном Генералном секретару. Повлачење или измена ступиће на снагу првог дана у месецу после истека рока од три месеца од дана када је Генерални секретар примио обавештење.
4. Декларација дата у складу с овим чланом сматраће се сагласном са ставом 1 члана 56 Конвенције.
5. Свака држава која је дала декларацију у складу са ставовима 1 или 2 овога члана може у свако време изјавити да прихвата надлежност Суда да прима представке појединаца, невладиних организација или група појединаца у односу на члан 1 овог Протокола с једне или више територија на које се декларација односи, као што је предвиђено чланом 34 Конвенције.

Члан 3 Однос према Конвенцији

Одредбе чланова 1 и 2 овога Протокола сматраће се између уговорница додатним члановима Конвенције; све одредбе Конвенције ће се сходно примењивати.

Члан 4 Потпис и ратификација

Овај Протокол биће отворен за потписивање од стране држава чланица Савета Европе које су потписале Конвенцију. Он подлеже ратификацији, прихватању или одобрењу. Држава чланица Савета Европе не може ратификовати, прихватити или одобрити овај Протокол а да пре тога или истовремено не ратификује Конвенцију. Инструменти о ратификацији, прихватању или одобрењу депоноваће се код Генералног секретара Савета Европе.

Члан 5 Ступање на снагу

1. Овај Протокол ступиће на снагу првог дана у месецу после истека рока од три месеца од дана када су десет држава чланица Савета Европе изразиле сагласност да их Протокол обавезује у складу с одредбама члана 4.
2. У односу на сваку државу која касније изрази своју сагласност да буде њиме обавезана Протокол ће ступити на снагу првог дана у месецу после истека рока од три месеца од дана депоновања инструмента о ратификацији, прихватању или одобрењу.

Члан 6 Функције депозитара

Генерални секретар Савета Европе обавестиће све државе чланице Савета Европе о:

а сваком потпису;

б депоновању сваког инструмента о ратификацији, прихватању или одобрењу;

ц сваком датуму ступања на снагу овог Протокола у складу с члановима 2 и 5;

д сваком другом акту, обавештењу или допису који се тиче овог Протокола.

У потврду чега су доле потписане, прописно опуномоћене личности потписале овај Протокол.

Учињено у Риму, дана 4. новембра 2000. године, на енглеском и француском језику, с тим да су оба текста једнако аутентична, у једном примерку који ће се депоновати у архиви Савета Европе. Генерални секретар Савета Европе доставиће оверене преписе свакој чланици Савета Европе.

Протокол 13 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода о укидању смртне казне у свим околностима Виљнус, 3. мај 2002.

Државе чланице Савета Европе, потписнице овог Протокола,

Уверене да је право свакога на живот основна вредност у демократском друштву и да је укидање смртне казне од суштинске важности за заштиту овог права, као и за потпуно признавање урођеног достојанства свих људских бића;

Желећи да учврсте заштиту права на живот, зајемченог Конвенцијом о заштити људских права и основних слобода потписаној у Риму, 4. новембра 1950 (у даљем тексту: Конвенција);

Имајући у виду да Протокол 6 уз Конвенцију, који се односи на укидање смртне казне, потписан у Стразбуру, 28. априла 1983, не искључује смртну казну за дела почињена у време ратног стања или стања непосредне ратне опасности;

Решене да предузму одлучујући корак у циљу укидања смртне казне у свим околностима,

Споразумеле су се о следећем:

Члан 1 - Укидање смртне казне

Смртна казна се укида. Нико се не може осудити на смртну казну или погубити.

Члан 2 - Забрана одступања

Ниједна одредба овог Протокола не може се укинути на основу члана 15 Конвенције.

Члан 3 - Забрана стављања резерви

На одредбе овог Протокола не могу се стављати резерве на основу члана 57 Конвенције.

Члан 4 - Територијална примена

1. Свака држава може у тренутку потписивања или депоновања инструмената о ратификацији, прихватању или одобравању, назначити територију или територије на које се овај Протокол примењује.
2. Свака држава уговорница може накнадно, изјавом упућеном Генералном секретару Савета Европе, проширити примену овог Протокола на неку другу територију наведену у изјави. У односу на ту територију Протокол ступа на снагу првог дана у месецу који наступа по истеку периода од три месеца од дана када је Генерални секретар примио ту изјаву.
3. Све изјаве дате у складу с претходна два става, у односу на сваку територију наведену у изјави, могу да се повуку нотификацијом достављеном Генералном секретару. Повлачење ступа на снагу првог дана у месецу који наступа по истеку периода од три месеца од дана када је Генерални секретар примио поменути нотификацију.

Члан 5 - Однос према Конвенцији

У погледу Високих страна уговорница одредбе чланова 1 до 4 овог Протокола сматрају се додатним члановима Конвенције и све одредбе Конвенције примењују се у складу с тим.

Члан 6 - Потпис и ратификација

Овај Протокол је отворен за потпис државама чланицама Савета Европе које су потписнице Конвенције. Он подлеже ратификацији, прихватању или одобравању. Држава чланица савета Европе не може да ратификује, прихвати или одобри овај Протокол без претходне или истовремене ратификације Конвенције. Инструменти о ратификацији, прихватању или одобравању депонују се код Генералног секретара Савета Европе.

Члан 7 - Ступање на снагу

1. Овај Протокол ступа на снагу првог дана у месецу који наступа по истеку периода од три месеца од дана када је десет држава чланица Савета Европе изразило пристанак да се обавезу овим Протоколом у складу с одредбама члана 6.

2. У односу на државу чланицу која накнадно изрази пристанак да се обавезе овим Протоколом, он ступа на снагу првог дана у месецу који наступа по истеку периода од три месеца од дана депоновања инструмената о ратификацији, прихватању или одобравању.

Члан 8 - Функције депозитара

Генерални секретар Савета Европе обавештава све чланице Савета Европе о следећем:

а сваком потписивању;

б сваком депоновању инструмената о ратификацији, прихватању или одобравању;

ц сваком датуму ступања на снагу овог Протокола у складу са члановима 4 и 7;

д сваком другом поступку, обавештењу или саопштењу које се односи на овај Протокол;

У потврду тога су доле потписани, прописно овлашћени за то, потписали овај Протокол.

Сачињено у Виљнусу 3. маја 2002, на енглеском и француском језику, при чему су оба текста веродостојна, у једном примерку који ће се депоновати у Архиву Савета Европе. Генерални секретар Савета Европе доставља оверене преписе свакој држави чланици Савета Европе.